

## FAS OF MEEDWANGSCHAAL

De Family Accommodation Scale for Obsessive-Compulsive Disorder geeft de mate weer waarin gezinsleden van patiënten met een dwangstoornis deelnemen aan 12 soorten accommodatie (participeren in de dwang). De FAS-IR is een semi-gestructureerd interview dat gedaan kan worden door een arts of klinisch psycholoog of een getrainde interviewer. De vragen aan het gezinslid moeten door de interviewer hardop gezegd worden en staan in de instructie tussen aanhalingstekens.

Bij de FAS wordt aan het gezinslid gevraagd wat de symptomen van de patiënt zijn. Vervolgens stelt de interviewer vast in hoeverre het gezinslid betrokken is bij het participeren in de dwanghandelingen. Ieder item geeft bekende voorbeelden van accommodatie, maar de interviewer kan aanvullende vormen van accommodatie noemen op basis van de informatie die hij krijgt van het gezinslid.

Ieder item wordt gescoord op een schaal die loopt van 0 (geen accommodatie) tot 4 (veel accommodatie, dagelijks en extreem). De totale FAS scores lopen van 0 tot 48 en worden verkregen door de scores van de afzonderlijke items op te tellen.

## MEEDWANGSCHAAL

Mate van ernst ingeschat door de interviewer (FAS-Interviewer-Rated)

Relatie tot de patiënt	
Datum	
Interviewer	

### *Introductie en algemene instructies voor het gezinslid*

“Het doel van dit interview is om na te gaan op welke manier u uw gedrag of routinehandelingen verandert om aan de symptomen van (naam van de patiënt P.) tegemoet te komen. Gedurende dit interview wil ik u eerst vragen welke obsessieve compulsieve symptomen P. heeft en vervolgens wil ik u vragen hoe u reageert op deze symptomen. Dit interview duurt ongeveer 30 minuten. Als u, op welk moment dan ook, onzeker bent over wat ik u vraag, laat het me dan meteen weten, zodat ik de vraag nader kan toelichten.”

“Ik zal een definitie geven van obsessies en compulsies en vervolgens aan u vragen of P. deze symptomen heeft gehad gedurende de afgelopen week.”

## OBSESSIES

“Obsessies zijn benauwende en beangstigende ideeën, gedachten, beelden of impulsen die steeds weer opnieuw iemands geest binnendringen en naar het zich laat aanzien, tegen zijn wil. De gedachten kunnen weerzinwekkend of angstaanjagend zijn, maar kunnen ook onzinnig zijn.”

“Ik zal u nu een overzicht geven van de verschillende soorten obsessies die we bij de obsessieve compulsieve stoornis tegenkomen. Ik wil u vragen mij aan te geven of P. één of meer soorten van deze obsessies heeft ervaren gedurende de afgelopen week.”

### *Letsel of schade toebrengende obsessies*

“Heeft P. de afgelopen week obsessies ervaren om anderen of zichzelf letsel toe te brengen, of om te stelen, of om obsceniteiten of beledigingen te uiten, of om toe te geven aan ongewilde impulsen of om dingen te doen die hem/haar in verlegenheid brengen? Is P. bang geweest om verantwoordelijk te zijn voor iets verschrikkelijks, zoals een brand of inbraak, of heeft P. geklaagd gewelddadige of afschuwwekkende beelden te hebben ervaren?”

### *Smetvrees*

“Heeft P. de afgelopen week ernstige spanning of walging ervaren over urine of ontlasting, vuil of bacteriën? Heeft P. zich ernstige zorgen gemaakt om ziek te worden door omgevingstoxinen, zoals asbest, straling of toxisch afval? Heeft P. een ziekelijke vrees voor schoonmaak- en oplosmiddelen, of

voor dieren zoals insecten? Voelt P. zich niet gemakkelijk bij plakkerige substanties of restjes en is P. bang om ziek te worden door een besmetting of bang dat hij/zij anderen besmet?"

\_\_\_\_\_ *Seksuele obsessies*

"Heeft P. de afgelopen week obsessies ervaren over verboden of onfatsoenlijke seksuele gedachten, beelden of impulsen, of heeft hij/zij herhaaldelijk gedachten over incest, seksuele betrokkenheid bij kinderen of agressief seksueel gedrag naar anderen?"

\_\_\_\_\_ *Verzamelzucht*

"Heeft P. de afgelopen week obsessies ervaren om dingen te verzamelen of zich gespannen gaat voelen om zo op het oog onbelangrijke dingen weg te gooien? Heeft P. een dringende behoefte om nutteloze dingen op te pakken en te verzamelen?"

\_\_\_\_\_ *Religieuze obsessies*

"Heeft P. de afgelopen week obsessies ervaren die gaan over oneerbiedige, heiligschennende, godslasterlijke gedachten? Maakt P. zich erg veel zorgen over goed en kwaad?"

\_\_\_\_\_ *Obsessies voor symmetrie en nauwkeurigheid*

"Heeft P. de afgelopen week obsessieve behoeftes getoond om dingen symmetrisch (kaarsrecht) te plaatsen of steeds op dezelfde plek? Dringt P. aan dat bepaalde voorwerpen niet verplaatst mogen worden, bijvoorbeeld: staan de blikken precies op een rij of zijn de kleren alfabetisch geordend? Maakt P. zich bezorgd of zijn/haar geschreven schrift of zijn/haar berekeningen perfect zijn?"

\_\_\_\_\_ *Lichamelijke obsessies*

"Heeft P. de afgelopen week zich ernstig bezorgd geuit een ziekte, zoals AIDS of kanker, te hebben, ondanks verzekering van de artsen dat hij/zij die ziekte niet heeft? Heeft P. zich excessief zorgen gemaakt over een deel van zijn/haar lichaam of over sommige aspecten van zijn/haar uiterlijk?"

\_\_\_\_\_ *Verskillende obsessies*

Heeft P. de afgelopen week een sterke behoefte gehad om dingen te weten of te herinneren, of de angst gehad om dingen te verliezen, of obsessies dat hij/zij bepaalde dingen heeft gezegd of op een bepaald moment niet de juiste dingen heeft gezegd? Voelt P. zich ongemakkelijk bij bepaalde geluiden of lawaai, of heeft hij/zij herhaaldelijk gedachten over gelukkige of ongelukkige getallen?"

## COMPULSIES

“Compulsies worden gedefinieerd als gedrag of acties waartoe iemand gedreven wordt, hoewel die persoon weet dat het zinloos of buiten proportie is. Het is echter moeilijk om zich tegen dit gedrag te verzetten, omdat dan een angstig gevoel kan optreden.”

“Ik zal nu een overzicht geven van de verschillende soorten compulsies die voorkomen bij de obsessieve compulsieve stoornis. Wilt u mij vertellen of P. één of meerdere van deze compulsies de afgelopen week heeft gehad?”

### \_\_\_\_\_ *Schoonmaak- en wascompulsies*

Heeft P. de afgelopen week excessief of ritueel zijn/haar handen gewassen, gedoucht, een bad genomen, tanden gepoetst, zich verzorgd of is P. naar de WC gegaan? Heeft P. excessief het huis schoongemaakt of andere levenloze voorwerpen, of ondernam hij/zij andere maatregelen om besmettelijke of bederfelijke zaken te verwijderen of het contact ermee te vermijden?”

### \_\_\_\_\_ *Controle compulsies*

“Heeft P. de afgelopen week steeds maar weer de deursloten, de oven, toestellen of andere dingen gecontroleerd? Heeft P. gecontroleerd dat hij/zij niet zichzelf of anderen letsel toebrengt of schade berokkent, of dat er niets verschrikkelijks zal gebeuren, of dat hij/zij controleert of hij/zij geen fouten maakt? Heeft P. controles uitgevoerd die verband houden met vrees voor ziekte of besmetting?”

### \_\_\_\_\_ *Repeterende rituelen*

“Moest P. de afgelopen week zaken steeds maar weer opnieuw lezen of schrijven, of heeft hij routine activiteiten steeds weer herhaald, zoals door een deur gaan of in een stoel zitten en weer opstaan?”

### \_\_\_\_\_ *Telcompulsies*

“Heeft P. gedurende de afgelopen week compulsies gehad om dingen te tellen, zoals het tellen van vloertegels, boeken op een boekenplank of woorden in een zin?”

### \_\_\_\_\_ *Compulsies om te ordenen of te rangschikken*

“Heeft P. de afgelopen week dwangmatig dingen geordend of gerangschikt, zoals het excessief rechtleggen van papieren op het bureau of het rechtzetten van meubels of het rechthangen van schilderijen?”

### \_\_\_\_\_ *Verzamelzucht*

“Heeft P. de afgelopen week dwangmatig dingen verzameld, zoals oude kranten, oude mails, reisdekens of tissues, met het argument ze op een dag nodig te kunnen hebben? Of pakt P. nutteloze dingen van straat op of oude blikjes?”

\_\_\_\_\_ *Verschillende compulsies*

“Heeft P. de afgelopen week mentale rituelen anders dan controleren en tellen uitgevoerd, zoals ritueel bidden? Heeft P. lijsten van dingen aangelegd, of maatregelen getroffen om zichzelf of anderen voor letsel of schade te behoeden of om verschrikkelijke dingen te voorkomen? Heeft hij behoefte om zaken te vertellen, te vragen of te bekennen? Heeft P. rituelen bij het eten of een behoefte om dingen aan te raken of aan te tikken?”

## VERSLAG VAN HET FAMILIELID WAARIN DEZE HET GEDRAG ACCOMMODEERT

Instructies voor het familielid: "U heeft mij verteld dat P. de volgende symptomen heeft: (aangeven welke dat zijn uit de eerder genoemde lijst). Ik ga u nu vragen of welke manier u de afgelopen week heeft gereageerd op de symptomen van P. ." (Geef voorbeelden van accommodatie voor iedere vraag die over specifieke symptomen van de eerder genoemde lijst gaat).

### *1 Gerust stellen*

"Toen P. gedurende de afgelopen week zijn/haar bezorgdheid uitte, zijn/haar angsten of twijfels in verband met obsessies of compulsies, heeft u hem toen verteld om zich geen zorgen te maken, dat er geen redenen zijn voor zijn/haar bezorgdheid, of dat de rituelen die al gedaan zijn zijn/haar bezorgdheid al hebben weggenomen? Genoemde voorbeelden kunnen zijn dat u P. verteld heeft dat hij/zij niet besmet of vies is of dat hij/zij al genoeg schoongemaakt heeft of genoeg gecontroleerd."

"Hoe vaak heeft u gedurende de afgelopen week geruststelling gegeven aan P. dat direct in verband stond met obsessies en compulsies? Het gaat hierbij niet om algemene geruststelling dat hij er wel weer over heen komt of dat hij zich gauw weer beter voelt of geruststelling over zaken die niet in verband staan met zijn/haar obsessieve compulsieve stoornis."

N.v.t. Niet van toepassing. P. heeft afgelopen week geen symptomen van de obsessieve compulsieve stoornis ervaren.

- 0      Geen
- 1      1 dag per week
- 2      2-3 dagen per week
- 3      4-6 dagen per week
- 4      Iedere dag

### *2 Rituelen gadeslaan*

"Heeft u afgelopen week opzettelijk de rituelen van P. gadeslagen en was dit op zijn/haar verzoek of omdat u dacht dat hij/zij dit gewild zou hebben?"

"Hoe vaak heeft u de afgelopen week de rituelen van P. gadeslagen? U moet niet die keren meetellen dat u toevallig zag dat hij/zij de rituelen uitvoerde."

N.v.t. Niet van toepassing. P. heeft afgelopen week geen symptomen van de obsessieve compulsieve stoornis ervaren.

- 0      Geen
- 1      1 dag per week
- 2      2-3 dagen per week
- 3      4-6 dagen per week
- 4      Iedere dag

### *3 Wachten*

“Heeft u de afgelopen week moeten wachten totdat P. zijn/haar rituelen had afgerond, met als gevolg dat dit de plannen doorkruiste die u gemaakt had?”

“Hoe vaak heeft u de afgelopen week moeten wachten op P. vanwege zijn obsessieve compulsieve klachten?”

N.v.t. Niet van toepassing. P. heeft afgelopen week geen symptomen van de obsessieve compulsieve stoornis ervaren.

- 0 Geen
- 1 1 dag per week
- 2 2-3 dagen per week
- 3 4-6 dagen per week
- 4 Iedere dag

#### *4 Het zich onthouden om dingen te zeggen of te doen*

“Heeft u de afgelopen week dingen niet gezegd of niet gedaan vanwege de obsessieve compulsieve klachten van P.? Zo komen bijvoorbeeld familieleden niet in bepaalde gebieden van het huis, of onthouden zich van fysiek contact met de verwant met de obsessieve compulsieve stoornis of vermijden gespreksonderwerpen die over de obsessies van de patiënt gaan.”

“Heeft u de afgelopen week ervaren dat u bepaalde zaken niet gezegd heeft of bepaalde dingen niet gedaan heeft vanwege de obsessieve compulsieve klachten van P.?”

N.v.t. Niet van toepassing. P. heeft afgelopen week geen symptomen van de obsessieve compulsieve stoornis ervaren.

- 0 Geen
- 1 1 dag per week
- 2 2-3 dagen per week
- 3 4-6 dagen per week
- 4 Iedere dag

#### *5 Deelnemen aan de compulsies*

“Heeft u de afgelopen week op P.’s verzoek deelgenomen aan compulsies of gedragingen die u vreemd of zinloos vond, of omdat u dacht dat P. zou willen dat u dat zou doen? Familieleden bijvoorbeeld wassen hun handen meerdere keren dan nodig is of op een rituele manier of ze controleren herhaaldelijk de vlammen van de oven zelfs als ze geloven dat de oven niet aan staat.”

“Hoe vaak heeft u de afgelopen week direct deelgenomen aan rituelen of gedragingen van P. die u vreemd of zinloos vond?”

N.v.t. Niet van toepassing. P. heeft afgelopen week geen symptomen van de obsessieve compulsieve stoornis ervaren.

- 0 Geen
- 1 1 dag per week
- 2 2-3 dagen per week
- 3 4-6 dagen per week
- 4 Iedere dag

#### *6 Faciliteren van compulsies*

“Waren er momenten in de afgelopen week waarin door uw inspanningen het voor P. mogelijk werd gemaakt om zijn rituelen uit te voeren, zonder dat u direct bij het uitvoeren van de rituelen betrokken was? Een familielid bijvoorbeeld zou voor een verwant met obsessieve compulsieve stoornissen dingen kunnen kopen die deze nodig heeft om zijn rituelen of compulsies uit te voeren, zoals grote hoeveelheden zeep of schoonmaakproducten. Andere voorbeelden zijn de auto naar het huis terugrijden zodat diens verwant de deuren zou kunnen controleren of ze op slot zijn.”

“Hoe vaak heeft u de afgelopen week iets gedaan waardoor P. zijn/haar rituelen kan uitvoeren? Hierbij moet u niet de keren meetellen dat u daadwerkelijk deelnam aan de rituelen.”

N.v.t. Niet van toepassing. P. heeft afgelopen week geen symptomen van de obsessieve compulsieve stoornis ervaren.

- 0 Geen
- 1 1 dag per week
- 2 2-3 dagen per week
- 3 4-6 dagen per week
- 4 Iedere dag

#### *7 Faciliteren van vermijding*

“Bent u in de afgelopen week betrokken geweest bij pogingen van P. om mensen, plaatsen of dingen te vermijden? Of deed u wat u kon om P. de mogelijkheid te geven om mensen, plaatsen of dingen te vermijden? Als voorbeeld kan genoemd worden dat familieleden excuses voor een verwant kunnen maken dat deze niet in staat is om bij een sociale gelegenheid aanwezig te zijn vanwege diens obsessieve compulsieve klachten. Of ze nemen met de auto een omweg omdat de verwant een ‘besmet’ gebied wil vermijden, of ze openen een deur zodat hun verwant niet de ‘besmette’ deurkruk hoeft aan te raken.”

“Hoe vaak heeft u de afgelopen week iets gedaan waardoor P. mensen, plaatsen of dingen kon vermijden? Hierbij kunt u niet de keren meetellen dat u deelnam aan de compulsies of dat u iets deed waardoor P. zijn/haar compulsies kon uitvoeren.”

N.v.t. Niet van toepassing. P. heeft afgelopen week geen symptomen van de obsessieve compulsieve stoornis ervaren.

- 0 Geen
- 1 1 dag per week
- 2 2-3 dagen per week



- 3 4-6 dagen per week
- 4 ledere dag

### *8 Het tolereren van vreemd gedrag of verstoring van het huishouden*

“Heeft u de afgelopen week zich vreemde gedragingen van P. laten welgevalen, bijvoorbeeld repeterende acties zoals van het in en uit de deur lopen? Heeft u zich ongewone dingen in uw huis laten welgevalen, zoals het huis volgepropt zien met oude kranten of het stilzwijgend voorbijgaan aan het herhaaldelijk sluiten en openen van deuren?”

“In welke mate heeft u de afgelopen week vreemd gedrag of ongewone dingen in uw huis getolereerd vanwege de obsessieve compulsieve klachten van P.? Deze vraag behelst specifiek gedragingen en omstandigheden die u toestaat te gebeuren. Hierbij gaat het niet om situaties waarin u deelnam of situaties waarin u compulsies en vermijding faciliteerde.”

(De interviewer schat de score en vult deze in)

N.v.t. Niet van toepassing. P. heeft afgelopen week geen symptomen van de obsessieve compulsieve stoornis ervaren.

0 Helemaal niet

1 Licht: heeft licht ongewoon gedrag en omstandigheden getolereerd

2 Matig: heeft matig ongewoon gedrag en omstandigheden getolereerd

3 Ernstig: heeft ernstig ongewoon gedrag en omstandigheden getolereerd

4 Extreem: heeft extreem afwijkend gedrag en omstandigheden getolereerd

### *9 Helpen met activiteiten van het dagelijks leven of met eenvoudige beslissingen*

“Heeft u de afgelopen week P. geholpen met eenvoudige dagelijkse taken of bij eenvoudige beslissingen omdat zijn/haar bekwaamheid om goed te functioneren door de obsessieve compulsieve klachten was verminderd? Bijvoorbeeld door te helpen bij het aankleden, bij het wassen of bij het besluiten wat te eten?”

“Hoe vaak heeft u gedurende de afgelopen week P. geholpen met eenvoudige taken of beslissingen omdat hij/zij was beperkt in zijn/haar functioneren door de obsessieve compulsieve klachten? Hierbij gaat het niet om momenten waarop u P. hielp bij zijn/haar vermijding of een beslissing nam voor P. betreffende een bezorgdheid samenhangend met zijn klachten of hem/haar geruststelde in verband met zijn/haar klachten.”

N.v.t. Niet van toepassing. P. heeft afgelopen week geen symptomen van de obsessieve compulsieve stoornis ervaren.

0 Geen

1 1 dag per week

2 2-3 dagen per week

3 4-6 dagen per week

4 ledere dag

## *10 Het overnemen van verantwoordelijkheden*

“Neemt u taken die de verantwoordelijkheid zijn van P. over omdat hij/zij deze niet naar behoren kan uitvoeren vanwege zijn/haar obsessieve compulsieve klachten? Voorbeelden zijn het betalen van de rekeningen of de zorg voor de kinderen.”

“In welke mate heeft u de afgelopen week verantwoordelijke taken van P. overgenomen omdat hij/zij deze niet kon uitvoeren in verband met zijn/haar obsessieve compulsieve klachten? Hierbij gaat het niet om taken die u hem uit handen nam zoals genoemd in vraag 9.”

(De interviewer schat de score en vult deze in)

N.v.t. Niet van toepassing. P. heeft afgelopen week geen symptomen van de obsessieve compulsieve stoornis ervaren.

0 Helemaal niet

1 Licht: heeft in lichte mate enkele van de verantwoordelijkheden overgenomen, maar er is geen wezenlijke verandering in zijn/haar verantwoordelijkheden.

2 Matig: heeft de verantwoordelijkheden op één terrein overgenomen.

3 Ernstig: heeft de verantwoordelijkheden op meerdere terreinen overgenomen.

4 Extreem: heeft de meeste of alle verantwoordelijkheden overgenomen.

## *11 Het wijzigen van persoonlijke routines*

“Brengt u vanwege de obsessieve compulsieve klachten van P. wijzigingen aan in uw vrijetijdsbesteding, in uw werk of gezinsverantwoordelijkheden? Voorbeelden van wijzigingen in de persoonlijke routine kunnen zijn het minder aangaan van sociale activiteiten of ontspanning, of het veranderen van het werkschema om meer tijd te besteden aan P.?”

“In welke mate heeft u uw persoonlijke routines gewijzigd vanwege de obsessieve compulsieve klachten van P.?”

(De interviewer schat de score en vult deze in)

N.v.t. Niet van toepassing. P. heeft afgelopen week geen symptomen van de obsessieve compulsieve stoornis ervaren.

0 Helemaal niet

1 Licht: heeft de routine iets gewijzigd, maar is in staat om de gezins- en werkverantwoordelijkheden te vervullen en deel te nemen aan vrijetijdsactiviteiten.

2 Matig: heeft de routine gewijzigd op één terrein, zoals gezin, werk of vrijetijdsbesteding.

3 Ernstig: heeft de routine gewijzigd op meerdere terreinen.

4 Extreem: is niet meer in staat om te werken of voldoende met de gezinsverantwoordelijkheden bezig te zijn of deel kan nemen aan vrijetijdsactiviteiten vanwege de obsessieve compulsieve klachten van P..

## 12 Het wijzigen van gezinsroutines

“Brengt u vanwege de obsessieve compulsieve klachten van P. wijzigingen aan in de dagelijkse gezinsroutine? Voorbeelden zijn veranderingen in de routine van koken of het huis schoonmaken.”

“In welke mate heeft u uw gezinsroutines gewijzigd vanwege de obsessieve compulsieve klachten van P.?”

(De interviewer schat de score en vult deze in)

N.v.t. Niet van toepassing. P. heeft afgelopen week geen symptomen van de obsessieve compulsieve stoornis ervaren.

0 Helemaal niet

1 Licht: heeft de routine iets gewijzigd, maar in principe is er niet veel veranderd.

2 Matig: heeft de routine gewijzigd op één terrein.

3 Ernstig: heeft de routine gewijzigd op meerdere terreinen.

4 Extreem: de gezinsroutine is gewijzigd op de meeste of alle terreinen.

## SCOREFORMULIER

### Family Accommodation Scale (FAS) voor de obsessieve compulsieve stoornis

Items	Nee	N.v.t.	Licht	Matig	Ernstig	Extreem
Geruststellen	0	0	1	2	3	4

Voor de andere onderstaande meedwangitems geldt eenzelfde scoreverdeling. De totale score kan 48 zijn (12 x 4).

2. *Rituelen gadeslaan*
3. *Wachten*
4. *Het zich onthouden om dingen te zeggen of te doen*
5. *Deelnemen aan de compulsies*
6. *Faciliteren van compulsies*
7. *Faciliteren van vermijding*
8. *Het tolereren van vreemd gedrag of verstoring van het huishouden*
9. *Helpen met activiteiten van het dagelijks leven of met eenvoudige beslissingen*
10. *Het overnemen van verantwoordelijkheden*
11. *Het wijzigen van persoonlijke routines*
12. *Het wijzigen van gezinsroutines*